

ТЕМИ

МАКЕДОНИЈА

Дали во Македонија се воведува економски неоколонијализам?

Во Македонија невработеноста останува исклучително голем социоекономски проблем наспроти сите мерки, кои засилено ги презема Владата, промовирајќи ја земјата со евтина работна сила.

© Petr Stojanovski

на вео – страницата на Агенцијата за вработување е наведено дека на крајот на јуни годинава имало вкупно 215.442 невработени лица, од кои активно бараат работа само 100.176 лица. Најголем број лица без работа – 9.330 биле евидентирани во Скопје, потоа следуваат Тетово со 7.036 невработени лица и Куманово со 4.144 такви лица. Според Заводот за статистика, во првото тримесечје од 2014 стапката на невработеност изнесувала 28.4 проценти, додека во 2008-ма имало 310.409 невработени, а стапката на невработеност била 33,8. Исклучително високата невработеност во најголема мера ги погодува токму младите.

Марјан Петрески, експерт за применета макроекономија од Универзитетот „Американ Колеџ“ од Скопје вака гледа на причините за големата невработеност во земјата: „Тоа е акутен проблем. Особено долгорочната невработеност, која остана во Македонија како рецидив на првите години од транзицијата и од процесот на реструктурирање на претпријатијата. Таа се решава најтешко, бидејќи државата немаше можност бргу да ги надомести оние работни места, кои беа загубени во фирмите што се затворија во 90-ите години од минатиот век. Подоцна, кога започнаа да се создаваат нови работни места, тие повторно не можеа да ги апсорбираат овие луѓе, кои останаа како долготрајно невработени, затоа што во таквата состојба еродираа нивните вештини и знаења“.

Потребен е стратески развој на приватните компании

Мимоза Серафимова, експерт за економика на деловните организации и организациско однесување од Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип се надоврзува: „Невработеноста е само дел од проблемите, кои економијата мора да ги реши. Покрај странските инвестиции, потребен е стратески развој на приватните компании од микро, мал и среден обем, на кои функционирањето на новите програми за самовработување и поволни кредитни линии, но и соодветна советодавна и експертска поддршка, ќе им овозможат забрзан развој. Стопанскиот сектор е полето за развој и можноста за решавање, или ублажување на невработеноста,

Проф. д-р Мимоза Серафимова

наспроти преоптоварената државна администрација“.

Исто така и според Петрески, спасот од невработеноста најпрво треба да се бара во привлекувањето нови странски инвестиции: „Главен 'лек' за невработеноста е отворањето многу работни места во разумно краток временски период, што може да се случи само со наплив на странски фабрики. Се покажа дека домашните бизнисмени не можат да создадат работни места во краток период. Треба да се промени сфаќањето дека некој треба да дојде на врата и да ве вработи. Напротив, особено кај младите, мора главно низ процесот на образование да се стимулира претприемничкото размислување и ослободувањето од идејата да се бара сигурна работна позиција во јавната администрација. Сите, но особено младите, треба да ја променат менталната

матрица и да размислуваат за самовработување преку основање сопствен бизнис. Третиот аспект во борбата против невработеноста се активните политики на пазарот на трудот, од кои најголем дел се добро димензионирани во овој момент, меѓутоа, нивната опфатност и агресивност се мошне слаби“.

Досегашните владини мерки за намалување на невработеноста, преку самовработување, субвенционирано вработување, кредити за компании кои ќе отворат работни места за млади луѓе, обука кај познат работодавец и други, веќе даваат определени резултати. Од 2007 година досега повеќе од 64 илјади граѓани биле вклучени со овие мерки, преку Агенцијата за вработување, при што се постигнати околу 34 илјади вработувања. Според Агенцијата за вработување, годишно меѓу четири и пет илјади граѓани учествуваат во оперативниот план за активни мерки и програми и остануваат на работа. Последната владина мерка е за вработување на млади лица до 29 години, за што е распишан оглас, кој ќе трае до 22 август годинава. Се нуди можност за финансирање на бизниси за самовработување, при што опсегот на средства кои може да се добијат изнесува од 7 илјади до 23 илјади евра. Досега 1.730 домашни компании побарале вработување на 3.004 млади лица, а се вработени 2.883 работници помлади од 29 години и од секаква образовна структура.

Агенција за вработување во Тетово

Владата поставува една цел и заборава на други цели

Академик и професор Абдулменаф Беџети

Академикот и експерт за бизнисекономија Абдулменаф Беџети од Штуловиот универзитет во Тетово упатува критички забелешки на сметка на владините активности за ублажување на невработеноста: „Не, ние немаме сет на активни политики на трудот. Тука е проблемот. Кога Владата поставува една цел, заборава на други цели: кога таа пројавува желба да привлече 500 милиони долари директни странски инвестиции, таа заборава на потребата за оптимизирање на другите фактори на производството и под кои услови ќе го спроведе тоа. На пример, се распродава општествен имот, само за да се донесе некој инвеститор од типот на Субрата Рој. Целта е само да се 'наполни' бројката, а не е важно што се донесува во земјата. Погрешни се сите политики на промоции на инвестициите. Од вкупните странски инвестиции имаме многу малку новосоздадена

вредност, а токму тоа е она што и' е потребно на една здрава национална економија. Во случајов, од некаде над 500 милиони евра реализиран извоз од странските инвеститори, Македонија акумулирала добивка од само околу 25 милиони евра од нивните капацитети! Значи, само 5 проценти од тој извоз остануваат во државата, и покрај сите преференцијални и

други услови и субвенции, кои им се даваат на странските инвеститори“.

Во овој момент се случува значителен влез на нови странски инвестиции и се отвораат нови работни места, но притоа е забележливо промовирањето на земјата како „зона на евтина, едуцирана и квалификувана работна сила“. Колку за илустрација: на почетокот на годинава дел од странските компании објавија огласи за вработување, во кои се нудеше плата од 8.800 денари, колку што изнесува законски утврдениот минималец, па нагоре. „Кромберг и Шуберт“ од Битола бараше работник за 8.800 денари додека, „Џонсон Контролс“ понуди плата од 9.000 до 15.000 денари, но за високообразувани кадри.

Економски неоколонијализам стимулиран од Владата

Здравко Савевски, експерт за трудово-правна проблематика и политички науки од Универзитетот „Фон“ во Скопје тврди: „Дефинитивно, тоа што во Македонија се привлекуваат такви странски инвеститори, кои се подготвени многу евтино, недостоинствено евтино да ја платат работната сила, добива облик на економски неоколонијализам, кој е стимулиран од нашата сопствена Влада. На пример, ако германска фирма инвестира во Македонија, тогаш таа не ги плаќа македонските работници според германски стандарди, туку според македонските стандарди и тоа оние најлошите. Мора поинаку да се постави економската политика, да не се гледа толку слепо неолибералистички и да се нуди се' и сешто на странскиот капитал. Бидејќи, тој странски капитал е заинтересиран само за профитот. Ако нему му се дозволи да не ги почитува правата на нашите работници, вклучувајќи и исплата на достоинствени плати, тогаш тој ќе извлекува не големи профити, туку екстрапрофити од Македонија, кои се невообичаено високи и за нивните земји“.

Професорот Беџети е категоричен: „Не се согласувам дека имаме основа Македонија да ја промовираме како земја со евтина и добро едуцирана работна сила. Евтина – да, но таа работна сила не е доволно едуцирана, зашто немаме образовен систем, кој е докажано дека создава вредности, кои се потребни на пазарот на трудот. Затоа имаме толкава огромна разлика меѓу одделни профили, од кои дел ги нема доволно. Одредени профили од техничките насоки на образовните институции воопшто ги нема во земјата. Добро едуцираната работна сила не е евтина во Македонија, а тоа го докажуваат практичните случаи. Државата не може вештачки да ја крене цената на работната сила - неа ја регулира пазарот на трудот“.

Од законски минималец, па малку нагоре - толку добиваат македонските работници во странските фирми во земјата

Професорката Серафимова се надоврзува: „Сепак, во овие општествено-политички услови на живеење, се' уште работното егзистирање е суштинска потреба, па дури по неговото задоволување следува размислувањето - индивидуално и колективно, за напуштање на политиката на депресирани лични примања. Цената на работната сила е значаен фактор, кој резултира со слаба организациска изведба и отсуство од мотивираност за индивидуален и организациски развој кај вработените. Меѓутоа, ова прашање се' почесто и погласно ќе биде поставувано внатре и надвор од деловните организации“.

„Невработеноста во оваа земја се претвори во првостепен социјален и економски проблем. Подолготрајното чекање за вработување кај голем број млади и квалификувани лица крие во себе голема опасност за социјалниот мир и стабилноста на земјата. Зголемените социоекономски ризици и предизвици, со кои ќе се справува државата, поради невработеноста, започнуваат да се одразуваат се' посериозно и врз менталното здравје врз невработените лица, предизвикувајќи кај нив и психолошки нарушувања со негативно влијаење и врз нивните семејства“, предупредија група други експерти, кои ја изработија истражувачката студија „Невработеност - ризици и предизвици“, објавена во април годинава од страна на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје. Креаторите на економските политики во земјата ќе мора најсериозно да ги земат предвид овие предупредувања.

Перmalink <http://dw.de/p/1Cv7z>